

Skipulagsstofnun
Egill Þórarinnsson
Borgartún 7b
105 Reykjavík

15. febrúar 2018
UST201801-119/R.K.
08.12.00

**Efni: Mat á umhverfisáhrifum – Frummatsskýrsla. 10.000 tonna viðbótar-
framleiðsla laxeldis Laxa fiskeldis ehf. í Reyðarfirði. Umsögn.**

Umhverfisþættir eru: vatnsgæði sjávar (burðarþol), botndýralíf, villtir laxastofnar (áhættumat), sjúkdómar og sníkjudýr, fuglalíf, spendýralíf og ásynnd og vernduð svæði. Laxar Fiskeldi ehf. verður hér eftir nefnt rekstraraðili.

Vísað er til bréfs Skipulagsstofnunar dags. 9. janúar 2018 þar sem óskað er eftir umsögn Umhverfisstofnunar um mat á umhverfisáhrifum ofangreindra umhverfisþátta í frummatsskýrslu. Umhverfisstofnun staðfestir að sækja verði um nýtt starfsleyfi til stofnunarinnar vegna framleiðsluaukningar.

1. Framkvæmdarlýsing

Um er að ræða 10.000 tonna framleiðsluaukningu á laxi í sjókvíaeldi, frá 6.000 tonnum í 16.000 tonn, á eldissvæðum rekstraraðila í Reyðarfirði. Áform eru um að taka í gagnið fimm ný eldissvæði í firðinum til viðbótar við þau tvö svæði eldis sem gildandi leyfi nær til.

2. Ástand sjávar – Burðarþol

Samkvæmt burðarþoli Hafrannsóknarstofnunar (2016) er Reyðarfjörður talinn þola 20.000 tonna hámarkslífmassa á hverjum tíma. Áform rekstraraðila er að fullnýta þetta burðarþol með viðbótar laxaeldi í sjókvíum í Reyðarfirði og Eskifirði upp á 4.000 tonn eða upp að því marki sem burðarþol fjarðarins leyfir (bls. 90-91), líkt og áður sagði.

Fram kemur í frummatsskýrslu að meðalstraumur Reyðarfjarðar á 10 m dýpi er 2,5-4,0 cm/sek og að endurnýjun sjávar fyrir fjörðinn í heild er 4-5 vikur (bls. 28 og 55). Ennfremur kemur fram á bls. 56 að botnstraumur um miðbik Reyðarfjarðar mældist að meðaltali 2,2-3,3 cm/sek í mælingum í október og nóvember árið 2001. Stofnunin benti á í umsögn sinni um tillögu að matsáætlun þann 19. maí 2014, og ítrekar nú að skv.

aðferðum um staðarval fiskeldis, sbr. Bestu aðgengilegu Tækni (BAT) við fiskeldi á Norðurlöndum (2008) er miðað við að straumur sé a.m.k. 5 cm/sek. Líkt og sjá má á strauummælingum í töflu 3. á bls. 33, á tveimur svæðum, við Hjálmeysi og Kolmúla, er straumur við 15 m dýpi undir 5 cm/sek. Straumur er veikastur við eldissvæðið Hjálmeysi innst í firðinum, eða 3,1 cm/sek á 15 metra dýpi. Þar með setur stofnunin spurningarmerki við staðhæfingu í skýrslu um að „þessi straumhraði sé vel yfir viðmiðunarmörkum BAT og gefa vísendingar um [að] eldissvæðin henti vel til kvíaeldis“ (bls. 33) þar sem vitnað er í skriflegar upplýsingar. Umhverfisstofnun telur því ljóst að ekki er um kjöraðstæður að ræða, hvað varðar strauma og leggur til að skoðað verði hvort hægt sé að finna hentugri staðsetningu fyrir eldissvæðið en það sem nú er áætlað við Hjálmeysi. Þetta er vegna hættu á óæskilegum áhrifum af auknu lífrænu álagi frá kvíum þar sem hætta er á uppsöfnun á botni undir og í nágrenni við eldissvæði vegna ónæggra vatnsskipta og að súrefnismettun sjávar á svæðinu gæti farið undir viðmiðunarmörk.

Í umsögn dags. 19. maí 2014 óskaði Umhverfisstofnun eftir að grein yrði gerð fyrir dreifingu lífrænna efna frá eldinu. Þá greiningu má sjá í kafla 8.5.3, mynd 21 og fjallað um á bls. 59. Stofnunin vekur athygli á því að við útreikninga á uppsöfnun lífrænna efna undir kvíum er notast við meðalstraumhraða við 5 metra dýpi, 5,7 cm/sek, í stað þess að nýta meðalstraumhraða við meira dýpi. Að mati stofnunarinnar væri betra að notast við mældan meðalstraumhraða við 15 m dýpi, 3,1 cm/sek, við útreikning á flutningsvegalegd fódurs þar sem líklegra er að það fóður sem ekki er étið af eldisfiskum byrji að falla til botns neðar í kvíum en við 5 metra. Þá má gera ráð fyrir minni dreifingu lífrænna leyfa í nálægð kvía líkt og sjá má á mynd 21 bls. 60.

Fram kemur í frummatsskýrslu á bls. 49: „Fylgst er með fódurkögglum í neðansjávar myndavélum (sem staðsettar eru fyrir neðan þann stað í kví sem lífmassinn heldur sig að jafnaði). Þegar fódurkögglar sjást í myndavélum er það almennt vísending um að fiskurinn sé hættur að éta (mynd 18)“. Vert er, að mati stofnunarinnar, að fram komi í matsskýrslu við hvaða dýpi þessar myndavélar eru og hve margar eru staðsettar við hverja eldskví.

Á bls. 45 er ranglega vitnað í töflu 7 þar sem fram koma upplýsingar um hámarks lífmassa, en þar er líklegast átt við töflu 6. Í því sambandi vill Umhverfisstofnun benda á að í frummatsskýrslu er „Hámarkslífmassi“ skilgreindur í orðskýringum ásamt „Framleiðslumagn“ og „Lífmassi“ en þó er vitnað í „heildar lífmassa“ og „heildarframleiðslu“ í skýrslu. Mikilvægt er að notast sé við þau hugtök sem tekin eru fram í orðskýringum og gæta samræmis fyrir aukinn skýrleika.

Þar sem frá og með 2020 er gert ráð fyrir að slátrað verði tvisvar á ári (skv. töflu 6), frá tveimur svæðum, gengur upp að gefin heildarframleiða á ári (16.000 tonn, sjá bls. 9 og 53) sé meira en hámarkslífmassi hverju sinni (10.000 tonn, sjá bls. 10 og 45). Þar sem gert er ráð fyrir slátrun 161.500 fiska úr hverri kví, alls 13 kvíum, þar sem meðalþyngd hvers fisks er 5 kg, má gera ráð fyrir um 10.498 tonna framleiðslumagni, úr kví einnar kynslóðar, við slátrun. Það gera heildar framleiðslu á ársgrundvelli tæplega 21.000 tonn. Ef umrædd framleiðsluaukning er samþykkt þá mun það þýða að rekstraraðila er heimilt að framleiða allt að 16.000 tonn af laxi á ári í sjókvíum í Reyðarfirði. Tekið er fram að

starfsleyfið miðast ekki við eina kynslóð líkt og í skilgreiningu um framleiðslumagn og á bls. 49 og á bls. 50 þar sem minnst er á að fullnýta burðarþol fjarðarins við 20.000 tonna framleiðslu. Umhverfisstofnun telur að skýra þurfi betur út í matsskýrslu, hvernig eldi mun haldast undir 16.000 tonnum á hverju almanaksári með slátrun 161.500 fiska tvisvar á ári, hvort sem það er vegna minna magns við seinni slátrun árs eða einhverra annarra ástæða. Umhverfisstofnun minnir á að í öllum nýjum starfsleyfum er kveðið á um bæði framleiðsluheimild og hámarkslífmassa í sjókvíaeldi.

Þá vekur stofnunin athygli á því að kafli 7. um burðarþol í frummatsskýrslu á bls. 52 samanstendur af einni setningu og einni mynd. Telur Umhverfisstofnun að þar mætti betur fara yfir þá þætti sem fjallað var um í málsgreininni hér á undan.

Á bls. 45 í frummatsskýrslu, fyrir ofan töflu 5, segir í umfjöllun: „**Eldi fer fram á tveimur staðsetningum í senn og verður því ávallt eitt svæði í hvíld**“. Strax fyrir neðan töflu 5 er hins vegar sagt: „**Framleiðsla á 10.000 tonnum af laxi byggir á kynslóðaskiptu módeli og mun sjókvíaeldið fara fram á þremur eldissvæðum þar sem tvö svæði eru nýtt hverju sinni**“. Stangast þessar setningar á og telur Umhverfisstofnun að skýra þurfi hvort átt er við tvö eða þrjú svæði.

3. Vöktun

Vöktun á losun mengunarefna og vistfræðilegum afleiðingum þeirrar losunar til viðtakans, skv. vöktunaráætlun sem og öflugt viðbragð ef mengun mælist yfir mörkum, er grundvöllur fyrir sjálfbæru sjókvíaeldi m.t.t. umhverfisþátta og áhrif eldis á lífríki Reyðarfjarðar. Mikilvægt er að viðkomandi vatnshlot uppfylli umhverfismarkmið sem sett eru fyrir það samkvæmt lögum nr. 36/2011 um stjórn vatnamála.

Umhverfisstofnun telur jákvætt að vöktunaráætlun fylgi með frummatsskýrslu (sjá viðauka 3), hins vegar er sú vöktunaráætlun ekki fullnægjandi að mati Umhverfisstofnunar. Á bls. 105 segir: „*Metið verður hverju sinni hversu margar stöðvar verða valdar og eins á hvaða staðsetningar verður farið og miðast það við hversu mikil framleiðsla verður í eldinu*“, og bls. 106: „*Best er að haga því að sýnatökur séu á svipuðum tíma á sömu stöðum milli ára. Það er því lagt til að sýnatökur séu að hausti*“. Stofnunin bendir á að í vöktunaráætlun þarf að koma skýrt fram hvenær sýnatökur eru framkvæmdar. Því þarf að vera fyrirfram ákveðið og tekið fram í vöktunaráætluninni hvar, hvenær og hversu oft skal taka sýni úr botnseti. Skulu sýnatökur og mælingar við vöktun vera samkvæmt ISO12878 staðli og vöktunaráætlun taka mið af stærð eldis samkvæmt starfsleyfi. Á bls. 106 segir: „*Fjöldi stöðva er einnig ákveðin eftir umfangi eldisins. Ein viðmiðunarstöð er einnig tekin og er hún utan áhrifasvæðis fiskeldisins*“. Telur Umhverfisstofnun að hér væri best að hafa kort sem sýnir alla fyrirfram ákveðna sýnatökupunkta. Stofnunin minnir einnig á að gera þarf efnamælingar skv. starfsleyfi og vísað í ISO staðal.

Varðandi vöktunarskýrslu (bls. 107) þá þarf einnig að koma fram hver skrifar skýrsluna, hvenær hún verður send stofnuninni (fyrir 1. maí fyrir hvert undangengið ár) og koma þarf fram að skýrslan verði send til eftirlitsaðila. Umhverfisstofnun beinir rekstraraðila á

skjal nefnt „Vöktunaráætlanir fiskeldis: Uppsetning áætlunar fyrir kvíaeldi“ sem hægt er að nálgast og ætti að fara eftir við gerð slíkra áætlana.

Þá vekur stofnunin einnig athygli á því að áætlanir um vöktun laxalúsar eiga ekki heima í vöktunaráætlun skv. lögum nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir, heldur heyra undir málefni Matvælastofnunar.

Ekki hafa verið skilgreind viðmið og frávik vegna lífrænnar mengunar frá sjókvíaeldi fyrir Ísland, eins og gert er ráð fyrir í ISO 12878 staðlinum, líkt og fram kemur í frummatsskýrslu (bls. 59 og 90). Í 11. gr. laga um stjórn vatnamála segir að flokka skuli vatn í vatnshlot og gerðir vatnshlota og meta þau. Mat á yfirborðsvatnshloti skal byggjast á fyrirbyggjandi gögnum hverju sinni og taka fyrir hverja vatnshlotsgerð mið af skilgreindum líffræðilegum gæðapáttum auk vatnsformfræðilegra og efna- og eðlisefnafræðilegra þátta eftir því sem við á. Umhverfismarkmið eru skilgreind eftir gerðum vatnshlota og skulu vera samanburðarhæf. Þessi vinna hefur legið niðri um árabil vegna fjárskorts en hefur nú farið af stað aftur. Vinna við gæðapætti, gerð flokkunarkerfis og ákvörðun um viðmið verða því unnin undir stjórn vatnamála í samvinnu þeirra stofnana sem að þeirri vinnu koma.

4. Botndýralíf

Fram kemur í skýrslu, bls. 59, að hafbotn Reyðarfjarðar undir kvíastæðum var rannsakaður sérstaklega árið 2017, þar sem kom í ljós að botnlagið á svæðunum er sandbotn með fáum tegundum auk þess sem eitt svæði einkenndist af finni leðju. Líkt og í öðrum fjörðum á Austurlandi eru bustaormar algengasta fylking botndýra. Jákvætt er að samsetning botndýralífs sé vel þekkt á Austfjörðum, þar sem fánan er svipuð á milli fjarða, svo auðvelt sé að greina ef breytingar verða á samsetningu við aukið lífrænt álag frá sjókvíum laxeldis.

Umhverfisstofnun telur mikilvægt hvíla eldissvæði á milli kynslóða svo að botndýralíf nái að endurnýja sig, breytingar í tegundasamsetningu botndýra og fjölbreytileika við álag gangi til baka og að uppsöfnun lífrænna efna verði ekki óhófleg með tilheyrandi neikvæðum áhrifum efnamettnu svæðisins. Ákvæði um slíka hvíld, fjölda svæða á hverjum tíma og eldistíma á hverju svæði, ættu að vera skýr í matsskýrslu að mati stofnunarinnar. Í frummatsskýrslu bls. 10 segir: „[...] hvert eldissvæði er **hvílt í um það bil eitt ár áður en nýrri kynslóð er komið þar fyrir. [...] er kynslóðum haldið aðskildum og einn til tveir staðir eru alltaf í hvíld hverju sinni**“. Er það mat Umhverfisstofnunar að þessar lýsingar á eldisferli og hvíld kvía sé of ónákvæmar og hvetur rekstraraðila að hafa umfjöllun hvíldar eldissvæða, í samantektarkafli matsskýrslu, í samræmi við umfjöllun þess efnis í 6. kafla frummatsskýrslu hvað varðar nákvæma áætlun um notkun kvía og kynslóðaskiptingu eldis.

Tölvustýrð fóðurgjöf sem leiðir til lágmarks fóðurtaps er jákvæð að mati stofnunarinnar.

5. Villtir laxastofnar - Áhættumat

Samkvæmt áhættumati Hafrannsóknarstofnunar (2017) er metið hámarkseldi 15.000 tonn af frjóum laxi til samans í Fáskrúðsfirði og Reyðarfirði. Við veitingu álits á æskilegu

magni sjókvíaeldis frjórna eldislaxa miðar Umhverfisstofnun við áhættumat eins og það er metið hverju sinni af Hafrannsóknarstofnun.

Áætlun Fiskeldis Austfjarða hf. (hér eftir FA) er að auka eldi sitt í 6.000 tonn af frjóum laxi og 5.000 tonn af geldlaxi í Fáskrúðsfirði. Umhverfisstofnun minnir á að áætlanir FA í Fáskrúðsfirði eru lengra á veg komin í matsferli en áform rekstraraðila til umfjöllunar hér. Umhverfisstofnun telur rétt að leyfisveiting miði við starfsemi sem er gild hverju sinni og sé undir bæði burðarþoli fjarða og áhættumati um erfðablöndun. Stofnunin veur athygli á því að, ef áform FA ganga eftir þá sé aðeins rými fyrir 3.000 tonnum til viðbótar af frjóum laxi í Reyðarfirði og Fáskrúðsfirði. Gangi hins vegar áform rekstraraðila eftir, sem hér eru til umfjöllunar, rúmast laxeldi í sjókvíum ekki innan áhættumats erfðablöndunar í firðinum ef um er að ræða frjóan lax, vegna sameiginlegs hámarkseldis Fáskrúðsfjarðar og Reyðarfjarðar samkvæmt áhættumati. Ef áform beggja aðila ganga eftir er um að ræða samtals 22.000 tonn af frjóum laxi, auk 5.000 tonn af geldlaxi, í Fáskrúðsfirði og Reyðarfirði. Umhverfisstofnun telur að þörf hafi verið á að fara vel yfir þessi efni í kafla 9.8 Samvirk og sammögnuð áhrif í frummatsskýrslu, sem ekki var gert. Þá þarf að koma fram hjá umsækjanda hvort horft sé til þess að notast við ófrjóan lax að einhverju leiti. Tekur Umhverfisstofnunin undir með frummatsskýrslu (bls. 69) um að aðferðir við nýtingu á geldlaxi við íslenskar aðstæður séu óreyndar og óvissa um virkni þeirra, en stofnunin telur rannsóknir á því sviði jákvæðar. Að mati Umhverfisstofnunar eru mótvægisáðgerðir þessara tveggja fyrirtækja á Austfjörðum, Laxa fiskeldis og FA, um eldi með stærri seiðum (bls. 92) jákvæðar til að daga úr áhættu á slysasleppingum eldislaxa.

Stofnunin tekur fram, hvað varðar leyfisveitingar, að þá heyrir erfðablöndun undir Matvælastofnun en ekki Umhverfisstofnun.

Þá veur Umhverfisstofnun athygli á því að á bls. 72 frummatsskýrslu er talað um að lágmarksstærð seiða verði 200 grömm sem mótvægisáðgerð gegn möskvasmugi en í töflu 14. á bls. 73 er talað um að „Lágmarksstærð sérhvers seiðis skal aldrei vera minni en 60 g.“. Munar talsvert á þessum gefnum stærðum seiða og hvetur stofnunin framkvæmdaraðila til að gæta samræmis í matsskýrslu framkvæmdar hvað varðar stærð eldisseiða sem sett verða út í kvíar.

6. Sjúkdómar og sníkjudýr

Fram kemur í skýrslu að þéttleiki laxa í kvíum verður ekki meiri en 25 kg/m³. Umhverfisstofnun gerir ekki athugasemd við nýtingu upp að efri mörkum leyfilegs þéttleika í sjókvíum, gefið að hann fari ekki upp fyrir þessi mörk.

Skv. 4. gr. reglugerðar um fiskeldi nr. 1170/2015 segir að lágmarksfjarlægð á milli sjókvíaeldisstöðva skuli samkvæmt meginviðmiðum vera 5 km miðað við útmörk hvers eldissvæðis sem rekstraraðila hefur verið úthlutað.

Stofnunin tekur fram að við eftirlit þá heyrir smit laxalúsa undir Matvælastofnun en ekki Umhverfisstofnun. Í starfsleyfum Umhverfisstofnunar er nú ákvæði sem krefur rekstraraðila að skrá niður ef nota skal lyf og að slíkt skuli tekið fram í ársskýrslu.

7. Fuglalíf og spendýr

Í frummatsskýrslu er tekið fram að búsvæði fugla mun tapast með tilkomu kvía en einnig vegna truflunar sem til kemur vegna aukinnar umferðar manna í grennd við kvíar (bls. 77). Þá er aðallega bent á neikvæð áhrif sem gætu komið fram annars vegar á sumar tegundir anda og vaðfugla á sumrin og hinsvegar á svartfugla á veturna. Þá bendir Umhverfisstofnun á að 12 fuglategundir sem fundust í Reyðarfirði árið 2000 (sjá töflu 15 bls.78) eru á lista yfir tegundir í forgangi vöktunar vegna ábyrgðar og verndargildis frá Náttúrufræðistofnun Íslands (NÍ, 2012). Níu þeirra eru með staðfest varp á svæðinu. Fimm tegundir sem falla undir forgangsöröðun vöktunar sáust aftur á svæðinu við talningu árin 2015 og 2016 (tafla 16). Nýr valisti fugla er væntanlegur frá NÍ en drög af honum voru kynnt dags. 29. september 2017. Í Reyðarfirði finnast fimm fuglategundir, þær himbrimi, straumönd, hrafn, fálki og brandugla, sem eru á valista 2 (NÍ, 2000). Í drögum nýs valista (2017) er svartbakur færður upp um tvo flokka, úr VU yfir í CR og er nú í bráðri hættu. Lundi er einnig í bráðri hættu í drögum nýs lista en varp er staðfest á svæðinu fyrir báðar þessar tegundir. Þá má einnig nefna sjófuglana fýl og teistu, sem einnig stunda varp á svæðinu, og eru nú flokkaðar í hættu (E) í drögum nýja listans. Umhverfisstofnun telur umfjöllun um þessa viðkvæmu tegundir fugla ekki vera mikla í frummatsskýrslu. Þó ekki sé gefið að áhrif fyrirhugaðrar framleiðsluaukningar muni vera neikvæð, þá telur stofnunin niðurstöðuna um hlutlaus áhrif ekki nægilega vel rökstudda í frummatsskýrslu. Umhverfisstofnun telur að jákvætt væri að sérfræðilegt mat verði lagt á möguleg áhrif framleiðsluaukningar á viðkvæmar tegundir sem verpa og byggja afkomu sína á svæðinu. Þess má geta að líklega hefur fjölgun orðið af hröfnum bæði á Austfjörðum og Vestfjörðum. Hvor sú aukning sé að einhverju leiti vegna aukinna umsvifa fiskeldis á svæðunum er ekki vitað en ekki ólíklegt. Á Valista 2 er hrafninn í yfirvofandi hættu (VU) og er enn í sama flokki í nýjum drögum, en þó innan sviga, ásamt fjórum öðrum tegundum á svæðinu, þ.e. fálka, sílamáf, kríu og langvíu.

Umhverfisstofnun tekur undir þá niðurstöðu frummatsskýrslu að áhrif framkvæmda á landspendýr svæðisins verði óveruleg en hinsvegar er líklegt að áhrif búsvæðamissis sjávarspendýra í Reyðarfirði, þá aðallega landsels sem sennilega kæpir þar, verði neikvæð að mati stofnunarinnar. Þó er ómögulegt að meta áhrif í samræmi við vægiseinkunn áhrifa nema með frekari upplýsingum um staðsetningu og stærð láturs landsels í Reyðarfirði. Þá telur stofnunin að jákvætt væri að leita álits hjá sérfræðingi Náttúrustofu Austurlands til að meta möguleg áhrif framkvæmda á sjávarspendýr, aðallega landseli.

8. Ásýnd og vernduð svæði

Fram kemur í frummatsskýrslu að sjónræn áhrif svæðis eru mest innan 2 km en áhrifin minnka eftir því sem fjær dregur (bls. 81). Mesti sýnileiki sjókvíaeldis verður sunnan megin fjarðarins þar sem eldissvæði, Hafranes, Kolmúli og Vattarnes liggja þétt saman. Umhverfisstofnun vekur athygli á því að útreikningur á sýnileika kvía tók aðeins inn þær kvíar sem bætast við eldi rekstraraðila en ekki þau þrjú eldissvæði sem eru nú þegar í notkun í Reyðarfirði, eldissvæðin Gripaldi, Sigmundarhús og Bjarg. Telur stofnunin að réttara hefði verið að taka inn í sýnileikagreiningu allar þær eldiskvíar sem verða í notkun

ef af framleiðsluaukningu verður og hvetur framkvæmdaraðila til að sjá til þess að svo verði í matsskýrslu framkvæmdar.

Umhverfisstofnun bendir á að framleiðsluaukning sjókvíaeldis rekstraraðila mun auka umsvif á svæði í nálægð við þrjú vernduð svæði, þ.e. fólkvanginn og friðlandið Hólmanes, náttúruvættisins Helgustaðanámu og friðlandsins Skrúð. Ber sérstaklega að nefna fólkvanginn og friðlandið Hólmanes þar sem eldissvæðið Hjálmeysi er í mikilli nálægð (innan við 4 km frá eldissvæði) og mjög sýnilegt frá svæðinu, sjá að á sýnileikagreiningum (mynd 27) er svæðið er innan rauða svæðið í sýnileika. Þetta kann að raska upplifun fólks á fólkvanginum Hólmanesi og valda því talsvert neikvæðum áhrifum á því verndaða svæði. Auk þess er Hólmanes einnig friðland og skv. friðlýsingarskilmálum svæðisins (Stjórnunar- og verndaráætlun Hólmanes. 2017-2026) var friðun á grundvelli heimkynna fjölskrúðugs fuglalífs, fjölbreytts gróðurfars og vinsældar svæðisins sem útivistarsvæði (2017). Þar segir: „*Hólmanes flokkast í IV flokk verndarsvæða skv. skilgreiningu Alþjóða náttúruverndarsamtakanna IUCN. Í IV flokk eru verndarsvæði þar sem stuðlað er að verndun vistgerða, búsvæða lífvera eða einstakra lífvera*“ (bls. 6). Sjóeldiskvíaar laða að sér fugla, líkt og máfa, vegna möguleika á fæðu fengna úr eldinu og því er hætt á, að mati stofnunarinnar, auknum umsvifum þeirra við Hólmanes. Þesskonar aukning á máfum, og öðrum afræningjum, getur haft talsvert neikvæð áhrif á lífríki Hólmaness sem er verndað samkvæmt samkvæmt lögum um náttúruvernd nr. 47/1971 (Stj.tíð. B, nr. 393/1973). Umhverfisstofnun telur að umræða um þessi áhrif á vernduð svæði eru ekki fullnægjandi í frummatsskýrslu, þar sem ekki er minnst á áhrif framkvæmdaraukningar á þetta verndaða svæði. Er að mat Umhverfisstofnunar að æskilegast sé að eldi sé haft í a.m.k. 5 km fjarlægð frá Hólmanesi til að lágmarka neikvæð áhrif á upplifun fólks af fólkvanginum og áhrif á lífríki með auknum ágangi fugla sem annars sækja ekki svæðið. Umhverfisstofnun bendir á í þessum efnum að við leyfisveitingu stækkunar laxeldis í Reyðarfirði þurfa að liggja fyrir nákvæm gögn um frágang lífræns úrgangs eldis, líkt og samningsgögn við viðurkennda urðunarstaði, ef urða á úrgang o.s.frv.

Auk þess ber að nefna að ekki var minnst á Helgustaðanámu í frummatsskýrslu. Framkvæmdaraðila er bent á að skv. 54. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd, þar sem kemur fram að við starfsemi og framkvæmdir utan friðlýstra svæða skal taka mið af þeim áhrifum sem slíkar framkvæmdir hafa á verndargildi slíkra svæða, við leyfisveitingu. Því ber að gæta þess sérstaklega að frágangur umbúða, vinnslufna og annað sorp og úrgangsefni frá eldi fari ekki inn á verndarsvæði með tilheyrandi skaða. Slæm umgengni kann að auka stórlega neikvæð áhrif framkvæmda á ásýnd svæðis og mögulega á framangreind friðlýst svæði.

Líkur eru á að framleiðsluaukningin mun breyta ásýnd Reyðarfjarðar í átt að iðnaðar ásýnd með fjölgun og stækkun kvía í firðinum. Áhrifin eru þó bundin við ásýnd á hafsvæði fjarðarins, sérstaklega sunnan megin við fjörðinn en dregur nokkuð úr ásýnd eldissvæðisins er fjær dregur strandlengju. Kvíaar munu sjást lítillaga frá Eskifirði og aðeins ein kví, við Hjálmeysi, er sýnilegt frá Reyðarfirði. Þar sem áformin samræmast

stefnumörkun stjórnvalda og eru staðbundinn við fjórðinn metur umhverfisstofnun þau óveruleg til talsvert neikvæð í samræmi við vægiseinkunn áhrifa.

Umhverfisstofnun minnir á að við samantekt á heildaráhrifum framkvæmdar og niðurstöður (bls. 92) ber rekstraraðila að greina áhrif í samræmi við vægiseinkunn áhrifa eins og þeim er lýst af Skipulagsstofnun (2005). Þá gildir lítið að tala um áhrif sem einungis neikvæð, líkt og gert er við botndýralíf, heldur eru þau óveruleg, talsvert neikvæð eða verulega neikvæð.

9. Annað

Tekið skal fram að Umhverfisstofnun telur að notkun á besta búnaði og tækni sem völ er á við eldi (bls. 12) teljist ekki til sérstakra mótvægisáðgerða í sjálfu sér, þó svo talað sé um þesskonar staðal búnaðs sem mótvægisáðgerð í leiðbeiningum Skipulagsstofnunar. Heldur eru það vinnubrögð sem Umhverfisstofnun gerir kröfu um þegar tekin er afstaða til starfsleyfis fyrir framleiðsluaukningu rekstraraðila. Þá telur stofnunin áform um tölvustýrða fóðrun sem m.a. lágmarkar uppsöfnun á fóðurleyfum undir eldiskvíum, sem og hvíld eldissvæði í a.m.k. 12 mánuði eftir hverja kynslóð, vera jákvæðar mótvægisáðgerðir. Umhverfisstofnun bendir á að mælingar skulu framkvæmdar við vöktun samkvæmt ISO12878 staðli.

10. Niðurstaða

Umhverfisstofnun hefur metið áform framkvæmdaraðila og telur áhrif framleiðsluaukningu laxeldis í Reyðarfirði á viðeigandi umhverfisþætti, eins og þeim er lýst í frummatsskýrslu, vera eftirfarandi í samræmi við vægiseinkunn áhrifa:

Ástand sjávar – Burðarþol. Að áhrifin verði óveruleg, þ.e. innan þeirra marka sem sett eru sem forsenda fyrir metnu burðarþoli Reyðarfjarðar upp á 20.000 tonna hámarkslífmassa hverju sinni. Þó er framsetning frummatsskýrslu á framleiðslumagni og heildar lífmassa á hverjum tíma mjög ruglingsleg. Þá mætti betur útskýra kafla burðarþols, sérstaklega svo skýrt sé hver hámarkslífmassi er á hverjum tíma í eldisferlinu sem og framleiðslumagn eldis á ársgrundvelli.

Botndýralíf. Að áhrifin verði talsvert neikvæð undir kvíum en afturkræf og óveruleg í nágrenni eldissvæða ef mótvægisáðgerða er gætt, þá í formi fóðurskömmtnar og hvíld eldissvæða. Stofnunin telur þó að útreikningur flutningsvegalegnd fóðurs gefa ekki nógu skýra mynd af dreifingu vegna notkunar á of háum meðalstraumshraða (of ofarlega í sjónum).

Viltir laxastofnar – Áhættumat. Að áhrifin geti orðið talsvert neikvæð vegna þess að umrædd framleiðsluaukning er umfram það magn sem rúmast innan áhættumats Hafrannsóknarstofnunar um sameiginlegt 15.000 tonna hámarkseldi frjórna laxa í Reyðarfirði og Fáskrúðsfirði.

Fuglalíf og spendýr. Að áhrifin verði mögulega talsvert neikvæð fyrir fuglategundir á svæðinu sem gætu fælst burt. Þá telur Umhverfisstofnun það sérstaklega mikilvægt að athuga betur áhrif framleiðsluaukningar á fugla í CR hættuflokki nýs válista NÍ (2017).

Að áhrifin verði óveruleg á landspendýr en mögulega talsvert neikvæð á sjávarspendýr en þörf er á frekari upplýsingum um aðsetur sela í firðinum.

Ásýnd og vernduð svæði. Að áhrifin verið talsvert neikvæð, hvað varðar ásýnd innan 2 km svæðis við fjörðinn, sérstaklega vegna sjónrænna áhrifa á Hólmanes og þar með upplifun af svæðinu, og ásýnd yst í suðurhluta fjarðarins. Til að forðast talsvert neikvæð áhrif á friðlandið og fólkvanginn Hólmanes leggur Umhverfisstofnun til að ekki verði komið upp eldissvæði í nálægð við svæðið, þ.e. minnst >5 km fjarlægð frá Hólmanesi. Sjónræn áhrifin verða óveruleg þegar fjær dregur og að mestu bundin við útsýni yfir sjóinn líkt og fram kemur í frummatsskýrslu (bls. 82). Stofnunin telur þó mikilvægt að öll eldissvæði sem nýtt verða séu tekin inn í sýnileikagreiningu í matsskýrslu.

Telur Umhverfisstofnun að áhrif framleiðsluaukningar verði talsvert neikvæð en með mótvægisáðgerðum gætu neikvæð áhrif minnkað og þau mögulega haldist óveruleg, þ.e. undir þeim viðmiðum sem sett eru til að forðast umtalsverð neikvæð áhrif á umhverfið. Þá er það mat stofnunarinnar að nauðsynlegt sé að þau atriði, sem bent var á í þessari umsögn og þóttu ekki fullnægjandi í frummatsskýrslu, verði fjallað um á fullnægjandi hátt í matsskýrslu framkvæmdar. S.s. vöktunaráætlun, rannsókn á áhrifum á viðkvæmar fuglategundir, áhrif á landseli út frá staðsetningu láturs í Reyðarfirði og sýnileikagreining.

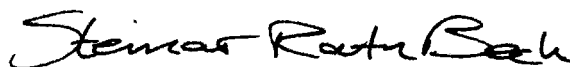
Fyrirhuguð framleiðsluaukning er umfram það hámarkseldi sem rúmast innan áhættumats Hafrannsóknarstofnunar, vegna erfðablöndunar eldislaxa við villta íslenska laxastofna, ef um að að ræða eldi á frjóum eldislaxi. Ef ekki þarf að koma fram hjá umsækjanda hvort horft sé til að notast við geldlax að einhverju leiti. Málefni erfðablöndunar heyra undir Matvælastofnun en ekki Umhverfisstofnun, við leyfisveitingu.

Beðist er velvirðingar á hversu dregist hefur að svara þessu erindi.

Virðingarfyllst

Rakel Kristjánsdóttir
Sérfræðingur

Steinar R. Beck Baldursson
Sérfræðingur